

גליון מס' 141 לפרשת כי תבוא pinchasf@gmail.com	רעיון לפרשת השבוע ע"י פינחס פרקש שנה שלישית	עלה
--	---	-----

המצווה הראשונה בדריכה הראשונה בארץ ישראל

א. ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמור את כל המצווה אשר אנוכי מצווה אתכם היום. ב. והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר ה' אלוהיך נותן לך והקמות לך אבנים גדולות ושדת אותם בשיד. ג. וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבוא אל הארץ אשר ה' אלוהיך נותן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דיבר ה' אלוהי אבותיך לך. ד. והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנוכי מצווה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד. ה. ובנית שם מזבח לה' אלוהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל. ו. אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלוהיך והעלית עליו עולות לה' אלוהיך. ז. וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלוהיך. ח. וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב. ט. וידבר משה והכהנים הלוויים אל כל ישראל לאמור הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלוהיך ועשית את מצוותיו ואת חוקיו אשר אנוכי מצווך היום.

בקריאת הפסוקים מתעוררות מספר שאלות:

1. האם זוהי מצווה מהקב"ה או חיזוק של משה עם זקני ישראל?
2. האם מדובר על אותם האבנים בשני המקומות או שני מקומות עם שני מצבורי אבנים?
3. מה בדיוק צריך להיות כתוב על האבנים?
4. מדוע המצווה נפתחת ומסתיימת בקריאה לשמור מצוות?
5. הרי את האבנים יש לבנות בתוך הארץ ומדוע נאמר כאן כי בזכות הקמת האבנים ירשו את הארץ?

כיצד היתה הכתיבה על האבנים?

בעניין כתיבת האבנים הרבו המפרשים לדבר ויש מהגדולים שנטו הרבה מדברי הגמרא ועם כל זה אין דבריהם על פי הפשט. כך היה הדבר: **קודם שעברו את הירדן באותו היום** (לא מוקדם כי אז היה הסיד יבש ולא היה באפשר לכתוב עליו רק בחקיקה וזו מלאכה כבדה) **נטלו האבנים והקימו אותם כדרך עושי מלאכה באבנים קודם שיתחילו מלאכתם עושים בסיס לאבנים שלא ינודו אנה ואנה. וכשעמדו על כן המלאכה טחו אותם בסיס. וכשבאו לעבור הירדן לקחו האבנים ונשאו אותם ובין כך נתייבשו האבנים מעט. ובעת עברם בתוך הירדן כתבו על הסיד שהיה נוח לכתוב שלא נתייבשו כל צורכם. וכשעברו בירדן הקימו אותם בהר עיבל ואז נתייבש הסיד ונעשה באבן וטחו מחדש בסיס והניחו להתייבש מעט. כי בעת שהוא לח אי אפשר לכתוב עליו ואחר כך בנו מזבח מאבנים אחרות והעלו עליו עולות ושלמים ואכלו ושמחו ונתייבש מעט הטיח ואז כתבו מחדש על הסיד כל התורה באר היטב למען ירוץ הקורא בו. ושיוכלו האומות להעתיק משם וכתבו שני פעמים כי הכתב הגלוי היה לפני אומות שהיו באותה העת והכתב השני הנסתר היה פן באחרית הימים יאמרו שהכתב הגלוי הוא מזויף מפני שהוא במקום הפקר, אז נשיב לו שיקלוף את כתב העליון.**

מלבי"ם

א

מהו "שמור את כל המצווה" ? 1
"שמור את כל המצווה" – לשון הווה.
רש"י

מהו "שמור את כל המצווה" ? 2
"שמור את כל המצווה" – ומה היא, "והקמת לך אבנים גדולות" להכיל התורה. ואמר הגאון ז"ל כי כתוב עליהם מספר המצוות כמו הכתובות בהלכות גדולות בעניין אזהרות, ויפה אמר.
ראב"ע

מדוע גם "זקני ישראל" ? 1
"וזקני ישראל" – שיתף עימו הזקנים מפני שהם יהיו במעמד בעברם הירדן.
ספורנו

מדוע גם "זקני ישראל" ? 2
"ויצו משה וזקני ישראל" – כי אחרי שהשלים משה דבריו ציוה לזקנים שיזכרו גם הם עמו ויזהירו בעם לשמור כל המצוות, כי כל עם הולך בעצת זקניו.
וכתיב "אשר אנוכי מצווה אתכם" ולא אנחנו, כי עיקר הדיבור למשה והזקנים ירימו קולם לאמר לעם שמעו והאזינו ועשו. וכן "וידבר משה והכהנים הלוויים אל כל ישראל" – כי אמרו הכהנים לעם "הסכת ושמע ישראל" ומשה אמר "היום הזה נהיית לעם".
אבל ראב"ע אמר כי "שמור את כל המצווה" – מצוות האבנים אשר יזכיר, ואיננו נכון.
רמב"ן

מדוע גם "זקני ישראל" ? 3
"זקני ישראל" – טעם זכרון זקני ישראל כאן, נתכוון משה בזה מה שאמרו רבותינו ז"ל שבמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב, דכתיב "אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'".
"ויצו משה" – שהוא רבן של ישראל עשה שגם הזקנים יצוו ויזהירו על הדבר לאמור "שמור" וכו'. דקדק לומר "שמור" להעיר כי בדבר זה שהוא מצוות לא תעשה, הוא שאמרו – אין חולקים כבוד לרב.
אור החיים

מדוע גם "זקני ישראל" ? 4
"ויצו משה וזקני ישראל" – לקח עימו זקני ישראל מפני שהוא לא יהיה בעת ההיא והזקנים יהיו ויזרזו את העם לעשות הדבר באמרם כי משה בעצמו צרפם עמו בזה המצווה.

מהו "שמור את כל המצווה" ? 3
"שמור את המצווה" – מפני שיש בו המצווה הרבה פעמים לכן ציוה שיזכרו.
מלבי"ם

מהו "ויצו משה" ? 1
"ויצו משה" – אבל באשר שזה הברית נשנה עוד הפעם בהר גריזים והר עיבל מפי הלוויים, על כן סידר משה רבינו על פי ה' סדר מעשה הר גריזים והר עיבל, דשם מתחילה כתבו על האבנים ואחר כך אמרו ברכות וקללות.
דכריתת ברית שבהר גריזים והר עיבל היה שאז נבחרו להיות לאור גויים. והיה התחלה לזה כתיבת האבנים ובנין הזבח והשלמים. ולזה התכלית הגיע התוכחה והפיזור הרב של ישראל. משום הכי הקדים משה רבינו עניין האבנים לכריתת ברית של התוכחה.
מדוע גם "זקני ישראל" ? 5

"וזקני ישראל" – לא הסכיין משה רבינו לדבר לישראל בצירוף אחרים רק כאן, בשביל דבבואם לידי מעשה הר גריזים והר עיבל אחר פטירת משה יהיו המה המדברים אלו הדברים. על כן צירף משה כאן אותם עימו.

מהו "את העם"?

"את העם" – היינו המון ישראל שאין בהם כח ללמוד ולדקדק בתלמוד שעליה תסוב הברית. מכל מקום עליהם לראות שיהיה נשמר כל המצווה במעשה. הנצי"ב

מהו "ויצו משה" 2?

"ויצו משה" – אחרי שנחתם מתן המצוות מתחיל תפקיד לשמור את המצוות, הוזה אומר, להבטיח לעד את ידיעתן ואת קיומן. תפקיד זה איננו מוטל רק על המנהיגים ועל הזקנים שהם נציגי האומה, אלא זה הוא תפקיד העם כולו. כל יחיד בעם וכולם כאחד חייבים להיות ערבים לכך. משום כך לוקח משה את זקני ישראל ומצרף אותם אליו והרי הוא מחייב את העם על שמירת המצוות. מצוות אלה שנחתמו עתה קרויות "מצווה" אחת, שכן כל המצוות כאחת מהוות את התפקיד המוטל על ישראל ולצורך מילוי התפקיד הועמד ישראל על משמרתו ההסטורית.

רש"ר הירש

ב

מהו "והקמות לך" 1?

"והקמות לך" – בירדן, ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל. נמצאת אתה אומר שלושה מיני אבנים היו. שתיים עשרה בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל.

רש"י

מהו "בשיד" 1?

"בשיד" – שיעמדו.

ראב"ע

מהו "והקמות לך" 2?

"והקמות לך אבנים גדולות" – "והקמות את המשכן", לומר ששקול להם הקמת אלו האבנים כהקמת המשכן.

בעל הטורים

מהו "ביום" 1?

"ביום" – באותו היום שהכינו את עצמם לעבור.

מהו "והקמות לך" 3?

"והקמות לך אבנים" – ההקמה הזאת היא לצורך עצמך לצורך המלאכה.

מהו "בשיד" 2?

"ושדת אותם בשיד" – נכתב בש' ולא בס' ויתכן כי היו שני מיני סיד, אחד היה חזק למאוד ולא היו מספקים ממנו לבנין רק לצורך מלאכה כזו והיה נקרא שיד בש'. והמין השני היה חלש ממנו וזה הוא הנקרא סיד שממנו היה למלאכת הבנין.

מלבי"ם

מהו "והקמות לך" 4?

"והקמות לך אבנים גדולות" – ולהלן כתוב עוד פעם "תקימו את האבנים" וכן בכתיבה כתיב שתי פעמים "וכתבת". והעניין דשני מיני כתיבה היא אחד לישראל ואחד לאומות העולם. לישראל ככתוב "למען אשר תבוא אל הארץ". לאומות העולם כדכתיב בכתיבה שניה "באר היטיב" שהיה בשבעים לשון לאומות העולם.

נחלקו בגמרא בפירוש הכתיבה השניה לאומות העולם, אבל לכתיבה ראשונה כתיב תחילה "ושדת אותם בשיד" ואחר כך "וכתבת עליהם".

הנצי"ב

מהו "ביום"? 2

"והיה ביום" – ברגע שאתם עומדים לעבור את הירדן תעסקו בהקמת אבנים שיש לסוד אותן בשיד, על מנת לכתוב עליהן "את כל דברי התורה הזאת בעברך" – אחרי שתעברו את הירדן תכתבו את כל התורה על האבנים האלה. מיד בבואכם לעבור את הירדן תעסקו בהקמת האבנים לצורך התורה ונמצא שתתחילו בהקמתן עוד לפני השלמת המעבר, שכן רק בזכות הקמת האבנים האלה תוכלו לעבור את הירדן ולבוא אל הארץ המובטחת. רק הודות לתורה תינתן לכם הארץ, רק למען התורה, קיומה ושמירתה תזכו לרשת את הארץ. דבר זה ייאמר מיד עם עוברכם את נהר הגבול.

הכתוב עובר מלשון רבים ללשון יחיד ומלשון יחיד ללשון רבים והרעיון מתבטא כך, התפקיד של שמירת התורה שהארץ ניתנה לצורך מילוי, איננו עניין ליחידים ואף אין הוא עניין רק לכלל הנתפס כגוף אחד על ידי נציגות המדינה, אלא זה עניין לכלל בריבוי. נמצא שהעם כולו חייב לערוב לכך על ידי פעילות משותפת אחידה. רעיון זה כבר מצא את ביטויי ההולם באותם שנים עשר אנשים שהעם עצמו בחר מכל שבט לצורך אבני הזכרון של התורה.

רש"ר הירש

ג

מהו "למען"? 1

"למען" – כי ה' יעזור אם החילות לשמור מצוותיו. וזאת המצווה הראשונה לביאתם לבנות להם מזבח חדש להודות לה' שהחלו להיותם בארץ.

ראב"ע

מהו "וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת"? 1

"וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת" – רבותינו אמרו בשבעים לשון. ומצינו בספר תאגי – שהיתה כל התורה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בתאגיה וזיוניה ומשם נעתקו התאגין בכל התורה. ויתכן שהיו האבנים גדולות מאוד או שהיה ממעשה הניסים.

מהו "למען אשר תבוא אל הארץ"? 1

"למען אשר תבוא אל הארץ" – אמר רבי אברהם כי ה' יעזור אם החילות לשמור מצוותיו, כי זאת היא המצווה הראשונה לביאתם לארץ. ולפי דעתי "למען אשר תבוא" – רמז לכל התורה. יאמר שתכתוב על האבנים כל דברי התורה הזאת בעוברך בירדן מיד "למען אשר באת אל הארץ". כי בעבור התורה באת שמה. וכן "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך וזכרת כי עבד היית" – ינוח עבדך ואמתך כמוך למען תזכור כי עבד היית. או טעמו, תכתוב עליהם את כל דברי התורה הזאת להיות לך לזכרון, למען אשר תבוא אל הארץ ותכבוש אותה ותירש את כל העמים ההם בהיותך זוכר התורה ושומר כל מצוותיה.

רמב"ן

מדוע מוזכר "לך"? 1

אין הכתוב מתיישב לפירושם של הרמב"ן וראב"ע. ויש עוד להעיר אומרו "כאשר דיבר ה' אלוקי אבותיך לך" שלא היה צריך לומר תיבת "לך", אחר שאמר "אשר תבוא אל הארץ" – הדבר מובן שאליהם הוא הדבר.

אכן כוונת הכתוב לפי שקדם מאמר משה לישראל כי ביאת הארץ לא בזכות ישראל אלא ברשעת הגויים. לזה בא דברו כאן כי באמצעות המעשה האמור בעניין תהיה ביאתם לארץ בזכות עצמם. וגזרת הכתוב היא תיבת "לך" האמורה לבסוף. וזה שיעור הכתוב "למען אשר תבוא" – תהיה ביאתך לארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך – למען שאתה ראוי ולא תצטרך לזכות ברית אבות.

אור החיים

מהו "וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת"? 2

"וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך" – ממש בעת שיעברו בירדן ושלא יתפלא שציוה ה' לכתוב בעת שעוברים בירדן והמים להם חומה. לכן אמר "למען אשר תבוא אל הארץ" – שבזכות מצווה זו יבואו אל הארץ.

מלבי"ם

מהו "וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת"? 2

"את כל דברי התורה הזאת" – באופן אשר יהיה שווה בהם כל עם ה' אפילו הדיוטות דקרו מקרא וידעו המצוות בכלל. וכל זה היה בעברם את הירדן עד שלא באו להר עיבל.

הנצי"ב

ד

מהו "תקימו את האבנים"? 1

"תקימו את האבנים" – פסל ומצבה לא תקימו. כנגד מה שציויתי אתכם לא תקימו, אני מצווה אתכם תקימו את האבנים.

בעל הטורים

מהו "תקימו את האבנים"? 2

"תקימו את האבנים" – ההקמה הזאת היא הקמה קימת לדורות.

מהו "ושדת אותם בשיד"? 1

"ושדת אותם בשיד" – על הכתב שכתבו בעת עוברים בירדן עתה טחו עליה שיד מחדש והניחו להתייבש עד אחר אכילת השלמים.

מלבי"ם

מהו "תקימו את האבנים"? 3

"תקימו את האבנים" – שכתבתם בשביל ישראל כפי הראוי להם.

מהו "בהר עיבל"? 1

"בהר עיבל" – באשר שזה התכלית שהיה על ידי כתיבה שניה בשביל אומות העולם לא הגיע למרום קצה עד שגלו ישראל ונתפזרו בכל האומות. וזה נאמר בהר עיבל שיהיה כן, על כן היה תחילת זה העניין הנעלה גם כן בהר עיבל.

מהו "ושדת אותם בשיד"? 2

"ושדת אותם בשיד" – יש לזה המקרא שתי כוונות כדרך משנה תורה.

1. לפני הכתיבה לצורך מזבח.

2. אחר הכתיבה דמשמע על גוף האבנים.

הנצי"ב

ה

מהו "לא תניף עליהם ברזל"? 1

"לא תניף עליהם ברזל" – כי האבנים שטחו בשיד היו מסותתים על ידי כלי ברזל בכדי שיהיה טיח הסייד בשווה בכל שטח האבנים, שאז יהיה עומק הכתוב שווה בכל מקום. אבל אבני המזבח לא יניף עליהם ברזל.

מלבי"ם

מהו "ובנית שם מזבח"? 1

"ובנית שם מזבח" – כמו שהיה בהר סיני הקרבת עולות ושלמים ושמחה בשביל שנתקבלו לעם ה' ולעבודתו, כן היה בהר עיבל שנבחרו אז לברית עם. והיום נכרת זה הברית עם כלל ישראל. והיה התחלה לזה בהר עיבל במה שכתבו את התורה בשבעים לשון ולא הגיעו לתכלית זה העניין הנעלה רק על ידי גלות ופיזור. ובשביל שכאן זכו לדבר הזה שיגלה כבוד ה' לכל הארץ, על כן נצטוו לבנות מזבח ולעשות שמחה.

הנצי"ב

מהו "ובנית שם מזבח"? 2

"ובנית שם מזבח" – על ראשו השומם של הר עיבל ולא על ראשו הפורח של הר גריזים תקים את אבני התורה ותבנה מהם מזבח. קיום תורת ה' מביא לידי התרוממות כל חומר ארצי אל ה' ודבר זה איננו תלוי בשום הנחה ארצית קודמת. הדלה שבאדמות הארציות תכשר למטרה זו. בכל מקום אפשר לכונן מעון לתורה ולשאוף לעלות אל פסגתה האידיאלית. ובעצם שאיפתך להתרומם אל ה' תמצא את השלום ואת השמחה לפני ה'.

רש"ר הירש

ז

מהו "ושמחת לפני ה' אלוקיך"? 1

"ושמחת לפני ה' אלוקיך" – על שתכנס אז עמו לברית בהר גריזים ובהר עיבל.

ספורנו

מהו "ואכלת שם"? 1

"ואכלת שם" – בהר עיבל דווקא. דאחר שנצטוו להעמיד המזבח והקרבה שם. ממילא היה חוץ למקום הקרבה כמו חוץ לירושלים בבית הבחירה.

הנצי"ב

ח

מהו "באר היטב" 1

"באר היטב" – בשבעים לשון.

רש"י

מהו "באר היטב" 2

"באר היטב" – הכתיבה.

ראב"ע

מהו "באר היטב" 3

"התורה הזאת באר היטב" – בגמטריא גם בשבעים לשונות.

בפרשה זו נעלם ס', לומר אף על פי שכתוב "ביום אשר תעברו את הירדן", נתרחקו ס' מילין קודם שהקימו את האבנים.

בעל הטורים

מהו "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה"? 1

"וכתבת על האבנים את כל דברי התורה" – שכנשבעו עתה בהר גריזים והר עיבל היתה התורה לפנייהם כתובה ונשבעו שיקיימוה.

רשב"ם

מהו "באר היטב" 4

"באר היטב" – הכתיבה הזאת שהיתה למען יקראו רבים היתה כתיבה מפורשת מעשה ידי אמן נפלא, אבל הכתיבה המוסתרת לא היתה כתיבה מהודרת. ויתכן לומר שיודע

שבכל עת ישתנה מעט תמונת האותיות וניכר תמיד מתוך תמונת האותיות באיזה עת וזמן נכתב. וזה רק בכתיבה שאינה מהודרת, אבל הכתיבה המהודרת שנכתב על ידי סופר מהיר אי אפשר להכיר העת שנכתב. כי הסופרים המופלאים יכולים לכתוב תמונת אותיות שכבר עברו עליהם שנים רבות ולא יהיה ניכר שנכתב עתה. והאבנים שהקים יהושע בתוך הירדן (במלון) הם אבנים אחרות.
מלבי"ם

מהו "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה"? 2

"וכתבת על האבנים" – וודאי בא הקב"ה לרמז בזה עיקר גדול, ההבדל בין ישראל לאומות העולם דאף על גב דבין ישראל בין אומות העולם נצטוו על עבודה זרה ובשבע המצוות. והייתי אומר דעיקר הבדל לא היה אלא בשאר מצוות שבתורה. על כן הראה בזה שגם בז' מצוות עצמן נשתנו. שהקב"ה מבקש את ישראל שיעשו את המוטל עליהם כדי שיקבלו שכר מה שאין כן אומות העולם אין נוגע לקיום העולם ומה אכפת לקב"ה יעשו מה שליבם תפץ. ובזה יש לדמות ולהמשיל לרופא שנכנס לרפאות ויש הבדל בין אם נכנס לבנו או לאחר. דאף על גב דעצם הרפואה שווה לשניהם מכל מקום אינו דומה באופן נתינת הרפואה בשני דברים. דלבנו הרופא ממתיק את הרפואה כל האפשר כדי שיהא קלה עליו ליקחנה, מה שאין כן לאחר. שנית דלבנו מבטיח מתנה אם יקח הרפואה מה שאין כן לאחר. ובשני דברים אלו נשתנו ישראל לאומות העולם, דלישראל פירש קללות וברכות מה שאין כן לאומות העולם. ושנית דלישראל ציווה לכתוב על הסיד שיהא נוח לקרות ולאומות העולם נצטוו לכתוב תחת הסיד והיו נצרכים בקושי לקפל את הסיד.

לישראל היו האזהרות כמשמען שיהא עושים, מה שאין כן לאומות העולם לא נזהרו אלא "למען אשר לא ילמדו אתכם", הא אם עושים תשובה ולא עבדו עבודה זרה היו מקבלים אותו.

הנצי"ב

מהו "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה"? 3

"וכתבת על האבנים" – בהתרוממות רוח יחוש ישראל מה העתיד יביא לו בכנפיו. עם התגשמות דברי התורה תהיה התורה עצמה לבניין מזבח השואף להתרומם אל ה'. בכח התורה תסור האלימות (ברזל) ובמקומה ישלוט המשפט. האצילות הרוחנית והמוסרית הטבועה בלב האדם תגיע לידי שלמות בלא כפיה ובלא ניוון (אבנים שלמות). או אז ישאף ישראל להתרוממות רוחנית ומוסרית אל ה' (עולות). בששון ישע יזכה לכל הנאה ארצית (שלמים), ולעולם לא תועב שמחתו את פני ה' (ושמחת). בתחושה זו של התרוממות רוח יכתוב ישראל את כל דברי התורה הזאת על האבנים שהובאו לכאן על ידי שבטי ישראל. הן הוצאו מאפיק הירדן כדי לבנות מהן את המזבח הראשון המוקם לתורה בארץ ישראל. כל אלימות ורוממות ארצית תיסוג אחר מלפני האדון שתורתו עוברת לפני העם ומפלטת לו דרך במימי הירדן. וישראל אפילו הוא חלש כיעקב יתגבר על כל המכשולים הארציים כל עוד הוא הולך אחרי ארון ברית התורה.

יש לפרש את הדברים ולקרב אותם אל ההבנה.

ולמדו מכאן שהעתק זה של התורה כלל גם תרגום לצורך הבנת אומות העולם, שכן ישראל הוא רחוק מאותו פרטיקולריזם המיוחס לו על ידי זרים, אלא מראש הוא ראה את שליחותו בהבאת גאולה רוחנית ומוסרית לכלל האנושות ועם כניסת התורה לארץ ישראל כבר החלה ישועת העתיד של כל העמים. ולא עוד, אלא אמרו שתרגום זה כלל גם את הנימוק לגירוש העמים הכנעניים. גם נימוק זה הובא לידיעת העמים האלה

ונשנה ונתבאר בהעתק זה של התורה, למען ידעו ויבינו כל עמי כנען. הם צפויים לגירוש רק אם רצונם להחזיק בהשקפותיהם ובאורחות חייהם האליליים, אך אם ישבו למצוות האנושיות הכלליות, אין כל מניעה לישיבתם בארץ.

רש"ר הירש

ט

מהו "היום הזה"? 1

"היום הזה נהיית לעם" – בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית.

רש"י

מהו "והכהנים הלוויים"? 1

"והכהנים הלוויים" – כאשר כתוב "וזקני ישראל" והעיקר משה.

מהו "הסכת"? 1

"הסכת" – פירושו לפי מקומו, כי אין ריע לו.

מהו "היום הזה"? 2

"היום הזה נהיית לעם" – שיכרות עמך ברית.

ראב"ע

מהו "והכהנים הלוויים"? 2

"והכהנים הלוויים" – שיתף עימם הכהנים להזהיר על העיון בתורה. בהיות מוטל על הכהנים ללמד דעת את העם כמו שכתוב "יורו משפטיך ליעקב".

מהו "הסכת"? 2

"הסכת" – צייר במחשבתך.

מהו "ושמע"? 2

"ושמע" – והתבונן.

ספורנו

מהו "והכהנים הלוויים"? 3

"והכהנים הלוויים" – היינו גדולי תורה.

מיהם "כל ישראל"? 3

"אל כל ישראל" – הם גדולי וחכמי האומה.

מהו "הסכת"? 3

"הסכת ושמע ישראל" – התבונן היטיב במה שנצונו לכתוב על האבנים בשבעים לשון בשביל אומות העולם.

מהו "היום הזה"? 3

"היום הזה נהיית לעם" – משמעות עם – אנשי חייל נושאי המלוכה.

נהיו בזה הברית לאנשי חילו של הקב"ה להכיר מלכותו יתברך לכל העולם לאמר ביחוד לישראל. כי רק גדולי ישראל וחכמי התורה המה מאירים לכל אדם ככוכבי השמים.

הנצי"ב

מהו "והכהנים הלוויים"? 4

"וידבר משה וכהנים הלוויים אל כל ישראל" – עד עתה היו במדרגת "בנים לה" ועתה נעשו במדרגת "עם ה'" וה' מלכם. ודרך המלך כשיצוה מה לעמו יצרף עימו גם מנבחרים העם. ולזה צריך עתה הכהנים והלוויים שהמה הנבחרים לעמוד לפני ה' בענייני הקדושה.

מהו "הסכת"? 4

"הסכת ושמע ושמע ישראל" – שתשמע ותבין כדרך העובד מאהבה.

מהו "היום הזה"? 3

"היום הזה" – שסיים משה משנה התורה.

מהו "נהיית לעם לה' אלוהיך"? 3

"נהיית לעם לה' אלוהיך" – בעצמך קבלת עול מלכותו באהבה ודבקות שעל ידי משנה התורה נכנסו לברית ערבות מואב.

מלבי"ם

מהו "וידבר"?

"וידבר" בדברים הקודמים כבר חייב משה את העם ולא רק את זקניו, להיות שומרי משמרת התורה וכבר צוה אותם להקים את אבני התורה המבטאות את חובת הכלל לתורה. מצווה זו תחול עליהם ביום הראשון לבואם אל הארץ כגוף אחד והם יקיימו אותה עוד לפני תחילת הכיבוש בטרם ייפרדו וילכו איש למקומו ויישבו את הארץ כיחידים. ועתה צירף משה אליו את הכהנים מורי התורה והוא אמר לכל ישראל – לעם ולזקניו.

משה עומד לומר דבר לישראל והכהנים עומדים לצידו ומסייעים עימו, כדי שהכל יבינו את דברו. ולצורך זה הוא דורש תשומת לב דרוכה. ומאמר זה שהבנתו היתה כה חשובה בעיני משה כלל את המשפט הקצר "היום הזה נהיית לעם" היום הזה!

החובה המשותפת לתורה שהוטלה זה עתה על כל הנמנים עמך והשמירה המשותפת של התורה שכולכם הועמדתם על משמרתם – היא העושה אותך לעם. היום – ולא קניין הארץ שבעתיד הקרוב, אלא הקניין המשותף של התורה הוא העושה אותך לעם. אפשר שתאבד מן הארץ כדרך שאתה בא לרשתה. אך התורה והתחייבותך הניצחית לשמירתה תשאר קשר ניצחי המאחד אותך לעם וקשר זה לא יינתק לעולם. עובדה זו יוצרת הבדל עמוק בין ישראל לבין כל העמים ובה טמון הסוד של נצחיות האומה הישראלית. ואותה עובדה יסודית על כל המסקנות הנובעות ממנה ביחס לעתיד ישראל היא הנותנת כובד משקל רב משמעות למשפט "היום הזה נהיית לעם".

רש"ר הירש

מהו "ושמעתי"?

"ושמעתי" – היום בקולו.

מהו "ועשית את מצוותיו"? 1

"ועשית את מצוותיו" – לעתיד.

מדוע "והכהנים הלוויים"?

"והכהנים הלוויים" – כי הם האומרים "ארור האיש".

ראב"ע

מהו "ושמעתי בקול ה' אלוהיך"? 1

"ושמעתי בקול ה' אלוהיך" – כשנצייר זה ותבין, תשמע בקולו בלי ספק.

ספורנו

מהו "ושמעתי בקול ה' אלוהיך"? 2

"ושמעתי בקול ה' אלוהיך" – היאך יהיו נושאים מלכותו יתברך שעל ידיהם ימלא כבוד ה' כל הארץ היינו שישמעו וידקדקו בתורה הכתובה שבזה ימצאו רמוזים כל דבר חכמה שבעולם עד שיוכלו מזה להאציל דעת גם לאומות העולם רק באופן "ועשית את מצוותיו" – היינו מעשה המצוות על פי קבלה בעל פה.

מהו "ואת חוקיו"? 1

"ואת חוקיו" – היינו לימוד התורה בדרך פלפולה.

מהו "אשר אנוכי מצווח היום"?

"אשר אנוכי מצווח היום" – עניין אזהרה זו לכאן היינו שאף על גב שאין מתקדש שם שמים לאומות העולם על ידי ישראל כי אם על ידי שמדקדקים בתורה ומוצאים בה כל החוכמות. וכן כל חכמה יש למצוא בה אבל בתנאי שתהא יראת ה' קודמת לחכמתו, אז התורה מצלחת למצוא הכל בתורה. והיינו שמסיים "ועשית את מצוותיו ואת חוקיו" היינו המעשה והשקידה בתלמוד או אז תשמע בקול ה' כל שאפשר לשמוע. ובזה תאציל חכמה רבה על אומות

העולם ותגיע לתכלית הנרצה להיות גורם לכל אומות העולם שיעבדו את ה' והאלילים כליל יחלופו.

והנה באה אזהרה זו מפי הכהנים לכל ישראל אחר עניין הר עיבל לרמז על הא שאמרו, מתחילה ושוטרים הלוים לפניכם. ומשעת הגלות ואילך הגיע לשוטרים הרבים בראשיכם, לא נתייחדו לוים בזה יותר מכל ישראל.

הנצי"ב

מהו "ושמעת בקול ה' אלוך" 3?

אמנם המסקנה הראשונה הנובעת מכך היא "ושמעת" – נאמנות וזהירות קפדנית לקיים את התורה הזאת. בגידה בתורה מסכנת את ישראל כדרך שבגידה במולדת מסכנת את שאר העמים. והכתוב הזכיר כאן רק את המצוות ואת החוקים ולא את המשפטים, כי הוא בא לשלול את ההשקפה הרגילה שקיום המדינה ושלום האומה תלוי רק במשפטים ולא במצוות ובחוקים.

מהו "מצוותיו"?

"מצוותיו" – כתוב בלא י' הרבים, ללמדנו שכל המצוות מצטרפות לאחדות אחת וכולן חשובות במידה שווה.

רש"ר הירש

מהו "ושמעת בקול ה' אלוך" 4?

"ושמעת בקול ה'" – להבין חפץ ה' בהמצוה. לכן ציוה אחרי שאתם עובדים מאהבה צריכים אתם ראשית לשמוע בקול ה' ולהבין תכלית חפץ ה' במעשיכם.

או שתשמע לדברי נביא ה' ולא תאמר כי אם ישמעו לדברי נביא לא יתחייבו לקיים את אשר ציוה להם משה.

מהו "ועשית את מצוותיו" 2?

"ועשית את מצוותיו" – שעל ידי זה יהיה שתזדרזו במצוותיו, כי אחרי שתבינו חפץ ה' תזדרזו מעצמכם להמעשה.

מהו "ואת חוקיו" 2?

"ואת חוקיו אשר אנוכי מצוך היום" – אף החוקים שרחוקים משכל אנושי תעשום בזריזות אחרי שתבינו חפץ ה'.

אחרי שקבלתם באהבה לשמור מצוות ה' לכן תראו שתכינו את הדברים שיתחייבו בהם. וכן כמה מצוות יכול לעשות דבר שלא יחוייב בהם. אבל זה לא יעשה רק העובד מיראה שכל מה שיוכל להפקיע את עצמו ישתדל לזה. לא כן העושה מאהבה ישתדל להפך שיבוא לקיים רצון אוהבו.

כל התורה הנתונה ממשה היא מורשה לקהילת יעקב, שאין נביא רשאי לחדש שום דבר.

מהו "לעם"?

"היום הזה נהיית לעם" – לא בבחינת בן.

מה שאמר משה בפרשת וזאת הברכה "תורה ציוה לנו משה מורשה קהיל יעקב ויהי בישורון מלך וכו'" – כאשר תורה ציוה לנו משה שסיים כל דברי התורה מורשה לקהילת יעקב כירושא שאין רשאי לחדש עוד שום דבר. אז "ויהי בישורון מלך" – הקב"ה נעשה להם למלך והם עמו. ומבאר מתי המליכו אותו עליהם "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" – לשמוע ממשה את כל משנה התורה אז נתלהבו באהבתו והמליכוהו עליהם כמו שכתוב "את ה' האמרת וה' האמירך להיות לו לעם סגולה".

מלבי"ם